

written in Ukrainian

Василь Чапленко

ТРЕТІЙ ДОДАТОК ДО МОЄЇ КНИЖКИ "МІЙ ГОЛОС У ПУСТЕЛІ"

Полеміка переважно

/На правах рукопису/

Див. наприкінці "Зміст"

Матаван, Н. Дж.

1983 р.

Про "одного воїна в полі" винниченкознавства з додатком бібліографії
іншого "воїна" в тому ж таки "полі"

У газ. "Свобода" з 1 грудня 1982 р. співробітниця редакції цієї газети Л.Волянська подала майже стенографічний, як сказали б давніше, а тепер, мабуть, за допомогою магнетофона зафіксований звіт про "святкування" 80-річчя Гргорія Костюка разом із його ~~світлицею~~ Борисом Подоляком. Початок цього звіту під заголовком "Влаштували /хто саме? - В.Ч./ конференцію в честь /?/ Г.Костюка /про Бориса Подоляка згадано в самому тексті/ надруковано на найпочеснішому місці, на перших двох шпальтах з лівого боку, починаючи згори, де оточено текстом звіту й поличчя "Ювілята" /?/, з підписом під цим поличчям "Проф. Григорій Костюк", а вираз його обличчя ніяк не суперечить титулові "Проф/есор/". Решту тексту, через великий його розмір, надруковано на 7-ій сторінці під скороченим заголовком "Влаштували конференцію"...

Хоч добродійка Волянська написала в тексті першої частини звіту, що "влаштували" цю конференцію "Українська Вільна Академія Наук спільно з Об'єднанням Українських Письменників "Слово", але згадка про "Слово", либонь, не відповідає дійсності, бо в звіті не згадано присутності на ній теперішнього голови "Слова" О.Тарнавського, як і не згадано хоч би писемного привітання від цієї насправді фактивної організації. Та й сам "Ювілят" згадав про "Слово" аж наприкінці конференції в своїй подяці "прелегентам" як також тим, хто "влаштував йому це "духове свято": /?/ УВАН і "Слово". А крім того, нагадала про "Слово" вже за бенкетним столом "сеньйорка /тобто "старенька" - В.Ч./ - письменниця, визначний прозаїк Докія Гуменна, яка, як відомо, свого часу й "винайшла" цю назву, позначаючи нею для успішного продажу свої власним коштом видавані книжки.

Про те, хто фактично "влаштував" цю конференцію, читачі довідуються із "розповіді" /?/ "президента УВАН проф. д-ра Юрія Шевельова про своє 40-річне приятелювання з Ювілятом". Та й без цієї "розповіді", а тільки на підставі згадки про таке довге приятелювання можна б припустити, що тільки президент УВАН міг за допомогою канцелярського апарату цієї установи мобілізувати аж п'ятьох доповідачів /у тексті звіту - "промовці" й "прелегенти"/, позвозивши їх із різних місцевостей еміграційного розселення. О, приятельство в таких наших справах, як ювілейні конференції мають не абияку вагу! Свого часу завдяки цьому приятелюванню з Ю.Шевельовим Г.Костюк зміг відзначити в УВАН соті роковини з дня народження В.Винниченка, якого Шевельов не дуже полюбляє, і про це він тоді, відкриваючи конференцію, сказав, як також дозволив "старому" емігрантові М.Кушніренкові, некукові в літературознавстві, спалювати великого письменника в своїй доповіді на тій конференції. Таких "доповідей" звичайно на ювілейних конференціях не буває, - не було сказано нічого доганного й на конференції "в честь Г.Костюка. А помпезність ця остання конференція "перевищила" всі інші такі "свята", які були тоді влаштовані в Нью-Йорку, зокрема навіть конференцію "в честь" "патріархальника" лікаря Осінчука, дарма що його "вшанував" своєю присутністю і сам Шевельов, за що його в "Свободі" названо "патріархом української науки". /Між іншим, це таки сумнівна наука, якщо вона йде "в ногу" з т.зв. "патріархальним рухом"/. У всякому разі на Осінчуковій конференції не було стільки доповідачів, як на Костюковій, та й дитирамби там були не такі пишні, як на Костюковому "духовому святі".

Як побачимо далі, доповіді на конференції "в честь" Г.Костюка були такі пишномовні, як і писання цього "Ювілята". А в передачі цього "мовостилу" Л.Волянська зберегла в своєму звіті цей "мовостиль" разом із нелогічностями, мовними помилками тощо. У розгляді змісту її звіту я підкреслюватиму чи якимось інакше відзначатиму цю базгранину.

У такому дусі й почала Л.Волянська свій звіт, визначивши в першому абзаці основну тему конференції: - "І ось сталося так, що 80 років тому, /цю кому поставив я - В.Ч./ в році, коли з'явився /?/ перший літературний твір Володимира Винниченка "Краса і Сила" /велика літера в слові "Сила" її - В.Ч./, з'явилася також на світ людина, яка в майбутньому стане /стала! - В.Ч./ найвидатнішим знавцем і опікуном літературно-мистецької спадщини великого письменника і громадсько-політичного діяча". Чому цей перший абзац почато сполучником "і" з ризикою перед ним, а весь абзац взято в лапки; немов би це репліка з якогось діалогу? А це для отєї пишномовної "костюківської" патетики! А "реально" авторка цієї "поезії в прозі" хотіла сказати тільки про те, що "це було

ГОЛОВНИМ МОТИВОМ КІЛЬКОХ ДОПОВІДЕЙ у суботу, 6-го /?/ листопада, /ця кома та-
кож її - В.Ч./ в залі Української Вільної Академії Наук"... Далі вона ж, автор-
ка звіту, наперед визначила кваліфікацію Г.Костюка як "видатного літературо-
знавця (не знати, що вона хотіла цим сказати, якщо мати на увазі сказане далі -
В.Ч./, критика /я з"ясував його "критичну" безпорадність у статті "Занепад на-
шої літературної критики на чужині - В.Ч./ та історика літератури /чи це не
те, що й літературознавство? а з історії літератури мені відомий тільки один
його критично-біографічний - чи, може, навпаки - нарис "Панас Мирний", 1931),
який /тобто Костюк - В.Ч./ виконав поруч іншого /чого саме? - В.Ч./ гігантсь-
ську /?!/, вже понад 30-річну працю" /чому ці останні слова в лапках? - В.Ч./,
видіставши /?/ з напівзабуття постать /?/ Володимира Винниченка" (Див. тепер
біографію іншого "воїна" в цьому "полі", додану до цієї статті).

Коли Ю.Шевельов відкривав конференцію "у виповненій по вінця /?/ залі" /у
другій частині свого звіту Л.Волянська написала конкретніше: "понад сотня при-
сутніх" - В.Ч./, то він сказав про наукову кваліфікацію свого "друга" /дехто
каже: "підлабузника" / значно скромніше, тільки зарахував його до "когорти Хви-
льового" /а я б і тут сказав: далеко кущому до зайця/, та ще й це затуманив-
ши загальниковою характеристикою його як "людини-трудівника типу франківських
трудівників-каменярів", хоч і не міг з огляду на "основний мотив конференції
/як написала Л.Волянська/ не назвати його й "творцем науки винниченкознавст-
ва", додавши ще й "постишевологію". Тим то й йому, Шевельову, не завадило б за-
глянути до згаданої вище біографії іншого "воїна в полі", і він там дові-
дався б, хто навіть створив саму назву "винниченкознавство". /Сам Г.Костюк у-
живав раніш назви "винниченкіяна"/.

З-між п'ятьох доповідачів першим виступив призабутий серед наших людей
"Проф./?/ Петро Голубенко /між іншим, "Голубенко" - псевдонім, - через те його
не можна титулувати "професором" чи ін-як/. Але я його добре знаю, бо він
жив зі мною в моїм бруклінському мешканні з рік, а як оженився та купив на
Бронксі кількамешканцевий будинок, то вже останнього тижня в грудні жив у своєму
домі, хоч свого манаття та книжок, що займали в мене кімнату, не забрав до
кінця цього місяця. А як наприкінці його приїхав по це своє добро, то, покли-
кавшись на пораду своєї жінки /він не сказав "жінки", а "однієї знайомої"/, за-
жадав, щоб я повернув йому з наперед заплаченого комірною п'ять доларів. Це
дрібниця, але вона характеризує його як людину. Між іншим, він після цього вже
"недобачав" мене при випадкових зустрічах. А ще перед цим "інцидентом", коли я
був головним редактором недільного видання "Свободи", я зробив його як єдиного
"східняка" членом дорадчої редакційної колегії. А це все значить, що він доб-
ре знав про мою роботу в УВАН, у Літературно-мистецькому клубі тощо. Проте те-
пер, на цій конференції, він у своєму виступі під пунктуаційно "американізова-
ним" заголовком /з двокрапкою всередині речення/ "Поле бою: життєвий і твор-
чий шлях Г.Костюка", на догоду Шевельову й Костюкові не тільки зрадив своє "мель-
никівство", яке вимагає ворожості до В.Винниченка, а й сказав, перекручуючи ві-
доме йому, так: "На весні 1951 року Ювілят /?/ очолив Винниченківську комі-
сію УВАН. і став одним воїном у полі, поставивши самотужки /sic! /свого "во-
лодаря дум" /?/ на те місце, яке Винниченкові і /?/ належить"... А тим часом
він, Голубенко, не міг не знати хоч би того, що сам Костюк у недавній статті
"Вимушений коментар" /"Нові дні" за жовтень 1979 р./ написав: "Коли в січні
1952 року я з родиною прибув до США, то Комісія вже існувала /?/, /кому по-
ставив я - В.Ч./ її головою її був В.Чапленко". Правда, Костюк і в цій статті
не написав, яким "чудом" він став замість В.Чапленка головою цієї Комісії, не
згадав, що ніхто його на цей "пост" не вибирав, а тільки я, будиши переванта-
жений роботою в редакції "Свободи", передав йому це головування. І Голубенко
про це знав! Але оті нещасні п'ять доларів "перешкодили" йому бути правдивим!
Про цю "перешкоду" може свідчити ще й те, що він у надрукованій цілості цієї
своєї доповіді /"Нові дні" за грудень 1982 р. та за січень 1983 р./, написав-
ши, як "судьба" /?/ примусила українських письменників емігрувати з "УРСР" /?/
на Захід, "серед низки /?/ таких імен, /що кому поставив я - В.Ч./ як Багря-
ний, Глобенко, Гришко, Дивнич, Шерех... Б.Подольак", не згадав Чапленка, - зга-
дав "низку неписьменників" /за винятком Багряного/, а справжнього письменника
Чапленка "забув" згадати...

Між іншим, у цій статті П.Голубенко, подавши деякі факти з "радянської" дія-
льності Г.Костюка, несвідомо спростував урочисту "формулу" Ю.Шевельова про

Його, Костюка, приналежність до "когорти Хвильового": з нього був попихач Хвильового /"взьміть і переробіть" - слова Хвильового, сказані Костюкові про одну його статтю/. А які безглузді дитирамби Костюкові проспівав Голубенко наприкінці цієї друкованої своєї доповіді!

Другим доповідачем був "молодий науковець і поет з Торонто" проф. Данило Струк, що заголовив свою доповідь, як написала Л.Волянська, "інтригуючим /?/ запитом /?/: "Хто такий Борис Подоляк?" Ця його доповідь була "надзвичайно оригінальна /чим би ви думали? - В.Ч./: на підставі двадцяти трьох статей із 34-ох /?/ есеїв /як могли вийти "статті" з "есеїв"? це ж різні жанри! - В.Ч./... що підписані пим псевдом /?/ Ювілята, проф. Д.Струк вирішив /?/ змалювати нам сельветку /?/ Бориса Подоляка, - /кома й риска її - В.Ч./ "альтер еґо" /лапки її - В.Ч./ Григорія Костюка"... Цей "альтер еґо" "змальований" у доповіді Д.Струка дуже "смільвим", бо він, як пише Л.Волянська, "не злякався /?/ дати гостру критику визнанням еміграцією збіркам віршів /он як! "збірки віршів" як об'єкт дієслівного керування й... удару! - В.Ч./ В.Янева /треба "Янова"!-В.Ч./, Б.Кравцева чи /?/ Р.Єндіка, хоч, напевно, /обидві коми мої- В.Ч./ знав, що йому це не минеться"... Проте в історії не записано, що Борисові Подолякові ця "гостра критика... /чому все таки такий відмінок? - В.Ч./" "не минулась". Та й яка ж це "відвага", коли він писав під псевдонімом? Відзначив похвально Данило Струк і "політичну проникливість" /?/ Бориса Подоляка, який ще в 1951 р. написав статтю в обороні /?/ жидівських літераторів, які "працювали /?/ в Україні", писавши по-українському. Але яка ж це "політична проникливість", коли після війни жиди → у вільному світі стали пострахом для українських емігрантів, уважаючи їх усіх "коляборантами" німецького фашизму. Напр., видавець І.Тикторвікинув проти моєї волі з моєї повісті "Люди в тенетах" розділ, у якому в гумористичному пляні фігурують українці й згадують у такому ж пляні жидів. І от за такої кон'юнктури → псевдонім "Борис Подоляк" узяв під свою "оборону" тих, які її не потребували, а не тих, на кого ці останні напали /тобто українців!/ Крім того, тоді ж таки, за вказівками псевдоніма "Бориса Подоляка", І.Копелівець /також псевдонім!/ знайшов у згаданій моїй повісті... антисемтизм. Виявився тоді "прихильником" жида Л.Первомайського й отой "перший доповідач" на цій конференції та мій тимчасовий співмешканець П.Голубенко, націоналіст-мельниківець: як член редакційної колегії недільного видання "Свободи" він приніс мені написаний в Уфі сонет "Тарас Бульба", твір з українським патріотизмом, і я хотів його надрукувати. Та коли на засіданні цієї колегії проти цього "східняцького заміру" виступив галичанин С.Гординський, мотивуючи це тим, що, мовляв, автор цього твору - жид, Голубенко зразу відмовився від своєї пропозиції. Бо в редакції "Свободи" була інша кон'юнктура, до якої треба було "східнякам" пристосовуватись!...

А нью-йоркські жиди нагородили Г.Костюка за оту до них прихильність і "оборону" їхніх українських письменників його "альтер еґо"-м Борисом Подоляком, давши йому... посаду дженітора в якомусь там їхньому клубі. Як Костюків приятель /я тоді вважав шире його за свого приятеля, не знаючи того, що він насправді був моїм ворогом /, я частенько там його відвідував, допомагаючи редагувати, зокрема, збірник статей М.Плевака, видання якого фінансував багатий брат цього останнього, що заплатив за це редагування Костюкові 800 доларів...

Третя доповідь - доповідь "теоретика літератури" /насправді він освітою психолог - В.Ч./ "проф. д-ра Івана Фізера, прелегента, який не намагався достосувати свою доповідь до слухача. Але й Фізер сказав наприкінці своєї доповіді, що "так чи інакше Ювілят може похвалитися найбільшим досягненням свого життя - започаткуванням науки винниченкознавства"...

Я б і проф. д-рові Іванові Фізерові порадив заглянути в бібліографію іншого "воїна в полі" винниченкознавства.

Далі Л.Волянська просто приголомшила мене, написавши про четвертого доповідача так: "Четвертою, коронною доповіддю конференції була доповідь проф. Б. Рубчака, з Чикаго /чому "и"?-В.Ч./, визначного літературознавця, есеїста і поета, також з молодших, який розповів понад сотні присутніх на залі /?/ про ... "Костюка-винниченкознавця" /ці двоє останніх слів вона взяла в лапки, як, мабуть, заголовок доповіді - В.Ч./... Потім вона поінформувала, що цей "прелегент з віртуозністю /?!/ володів увагою слухача /чому не "слухачів? адже їх було "понад сотню" - В.Ч./, відкриваючи "справжнього Костюка" /тобто не так, як Фізер, що не мав такої здібності - В.Ч./... Взагалі сказавши, Л.Волянська про цього

збіркам

"прелегента" написала найбільше, а в розумінні мовостилю чи не найбезглуздіше, і я не втерплю, щоб не навести деяких зразків" із нього. Як видно з контексту, це "мовостиль" самого Б.Рубчака, але Л.Волянська "солідаризується" з ним. "Григорій Костюк був "ентузіастичним свідком /?/ величі Винниченка". "Це не була в кожному /?/ разі об'єктивність", а віра неохіта, велика і всеспалююча /?/. Але ось оце чи не "найяскравіше" із "мовостилем" цього "професора"-неука, як я це нещодавно покажу далі, - "професора", а разом з ним і його хвалительки Л.Волянської: "Дотепно /?/ через розповідь /?/ Б.Рубчака проходить /?/ голосека /?/ "О!" Оце вигук, кругле "О" /тут хвалителька утотожнює літеру із звуком, бо звук "о" в звуковому розумінні не може бути "круглим" - В.Ч./ з піднесенням вгору для емпізи /?/ вказівним пальцем, що його /палець? - В.Ч./ почув Б.Рубчак від професора /Костюка? - В.Ч./ понад 30 років тому, почали ми всі /слухачі? - В.Ч./ вимовляти /що за нісенітниця! - В.Ч./, коли читаємо /ага, читачі - В.Ч./ праці Костюка про великого письменника, відкопаного /?/ оцією однією людиною /sic! - В.Ч./ для української культури вже назавжди". А ще перед усією цією безграмотною базграниною Б.Рубчак сказав, що про Винниченка він уперше почув у "пивниці книжної крамниці "Сурми", - звідси й оте "30 років тому". Далі хвалителька Л.Волянська назвала Б.Рубчака "бліскучим промовцем". Але потім вона несвідомо виявила й справжнє нещодавство цього "бліскучого промовця" /як та кож і своє /, написавши: "У Винниченка були предтечі: це і Нечуй-Левицький з повістю "Повія" /як відомо, це роман Панаса Мирного - В.Ч./, це і Франко з багатьма творами великого Каменяра /тобто Франко не з своїми творами? - В.Ч./

А як, нарешті, "голова конференції проф. Ю.Шевельов /у неї "пригадавши", але я скорочую - В.Ч./ з гумором про 20-хвилинне тривання /не сказала, чого саме - В.Ч./, тобто обрвав безглузде патякання цього "бліскучого промовця", то Волянська в дужках написала: "на жаль, бо таку доповідь можна б було слухати вдвічі-тричі /?/ довше"...

пригадав

Важко мені про цього "професора"-неука писати та ще й цитувати його патякання в такій безграмотній передачі, та коли я напочатку написав, що Л.Волянська мене "приголомшила" своїми вихвалюваннями його, то мушу тут ще пригадати мою давнішу з ним сутичку, в якій він виявив не тільки своє нещодавство /тобто таке своє навчання в Костюка/, а й хамство щодо мене, старого вже письменника й науковця. Сконстатувавши свого часу "сиротиння" наддніпрянсько-кубанських письменників у середовищі переважно галицької більшості читачів на еміграції /була така моя стаття в газ. "Свободи"/, я значно пізніше спробував був сконтактуватися з молодшими галицькими письменниками Б.Рубчаком та Б.Бойчуком, написавши їм чемного листа, сподіваючись, що вони, культурно дозрівши в американській атмосфері вільності, мене зрозуміють. Але вони обидва відгукнулись на цього мого листа негативно. А в цій "негативності" особливо виявив себе Б.Рубчак. У двох своїх довжелезних, безграмотно написаних листах він узяв мене на глузи, зневажливо запрошуючи мене на "лімоняду й пиво" та гудячимої літературні твори й наукові праці. А себе він усяково вихваляв, зокрема написав і про свою велику бібліотеку, додавши до цього таке, що, мовляв, тільки в цій бібліотеці мої твори "почували б себе неоконечно". А пишався він такими творами, як "Золоті лисенята"... О.Слісерецька, хоч це твір, як відомо, Юліана Шпола - Ялового. А тепер згадаймо, що в своїй доповіді він приписав "Повію" Нечуєві-Левицькому. А згадавши мою "Історію нової української літературної мови", він назвав її... "історичною граматикою". Я тоді написав статтю "Моя спроба порозумітися з молодшими галицькими письменниками та науковцями", але зміг оприлюднити її тільки "самвидавчо" в "зірковій" копії - в "Другому додатку до моєї кн. "Мій голос у пустелі", а в цьому "Додатку"... згадав ще моє "листування" з Ігорем Шанковським та І.Лисяком-Рудницьким. /Нью-Йорк, 1980 р. /и take)

П'ятий доповідь М.Воскобійник доповідав на тему "Історичні і політичні праці Г.Костюка, базуючись фактично на одній його книжці, виданій англійською мовою, яку упорядкували перекладачі того Фонду, на замовлення якого Г.Костюк її написав, - *Stalinist Rule in the Ukraine*. Це те в надбанні Г.Костюка, що його Шевельов, відкриваючи конференцію, назвав "постішевологією". Отже, це праця з іншого, не з винниченкознавчого "поля бою", нефахова для Г.Костюка. Але М.Воскобійник дуже перебільшив її наукове значення. Він назвав також "такими цінними інші книжки Г.Костюка", хоч чомусь не назвав їх.

А під час бенкету, в якому взяло участь "кілька десятків гостей", Г.Костюка названо навіть "Учителем /з великої літери/", а ці дужки не мої, а Л.Волянської. Власне, його названо "Учителем, кількох видатних літераторів", але назва-

себе його "учнем" тільки отой неук Б.Рубчак... Тоді ж, за бенкетним столом, ще раз підкреслено те, що його на початку конференції проголосив "проф." П. Голубенко, назвавши Г.Костюка "одним воїном у полі".

Отакую дивовижну "постать" Г.Костюка — Бориса Подоляка "намальовано," — сказати б, під диригентурою Ю.Шевельова! Була при УВАН Комісія, що мусила складатися з якихось членів, а на конференції виявилось, що "існував" тільки один Г. Костюк, який і створив "науку винниченкознавства"! На те, що цю Комісію створив ще до прибуття Г.Костюка до США автор цих рядків — Василь Чапленко, ніхто ані натякнув... Та й я не був початковим творцем науки винниченкознавства. А вже ще на початку його літературної творчості Винниченка "похвалив" І.Франко, писав ще перед революцією 1917 р. С.Сфремов... А скільки писано про його творчість у 20-х роках на Україні, зокрема про його роман "Соняшна машина". Згада-ти б хоч би М.Зерова, його збірку "Від П.Куліша до Винниченка"... Про мене, як про того, хто вперше на еміграції знайшов Винниченка в його "Закутку" та листував-ся з ним до самої його смерті, як також і про продовжувача "оборони" Винничен-ка вже на чужині Г.Костюка, можна говорити тільки як про еміграційних винни-ченкознавців. То інша справа, що з огляду на Сильшовицьку заборону Винниченко-вих творів наші тутешні праці мають не абияку вагу у вивченні спадщини цього вели-кого нашого прозаїка й драматурга. І от у такому пляні мали б говорити допові-дачі на конференції "в честь Г.Костюка". Випадало б також і самому Костюкові сказати так хоч би у його подяці за "духове свято". Але він прийняв усі оті дур-ні дитирами за "чисту монету", визнав себе "одним воїном у полі"...

А що я писав про творчість В. Винниченка від початку його "знайдення" і аж до останніх років, то не зайвим буде додати до цієї статті список моїх пуб-лікацій з винниченкознавства.

Мої праці з еміграційного винниченкознавства

1. "Винниченко починає дяти", Нотатка. "Сьогодні", ч.1, Авгсбург, 1947 р.
2. "В.Винниченко про себе й про українських "однобічників". Моя ввідна нотатка та Винниченкові відповіді на мої питання, з трьома фотами із "Закутка". "Сьо-годні", ч.2. Авгсбург, 1947 р.
3. "Трагедія генія чи суспільства?" Стаття. "Українські вісті", ч.63. Н.Ульм, 1947р.
4. "Соняшна машина" В.Винниченка. Дослід. "Нові дні", ч.28. Торонто, 1952 р.
5. "Пам"яті В.Винниченка", доповідь на всеміських зборах у Нью-Йорку, присвячена пам"яті померлого письменника. "Вперед", ч.3, 1955 р. Мюнхен.
6. "Володимир Винниченко", статті й матеріяли. Збірник за моїм задумом і моєю фактичною редакцією. Нью-Йорк, 1953 р.
7. "Першочергові завдання винниченкознавства". Дослід. "Нові дні", ч.92. Торонто, 1957 р.
8. Володимир Винниченко, "Пророк" та невидані оповідання. Публікація недрукованих творів письменника. Моя передмова й редакція текстів. Нью-Йорк, 1960 р.
9. "Знехтувана юлейна п"еса" / "Між двох сил" В.Винниченка/. Стаття, "Свобода" з 10 лютого 1968 р. Джерсі-сіті.
10. Володимир Винниченко, "Соняшна машина", перевидання першої частини за моєю редакцією. Нью-Йорк, 1962 р.
11. "Про Винниченкову п"есу "Пророк" і дещо інше". Дослід. "Нові дні", ч.193, Торон-то, 1966 р.
12. "Чи був В.Винниченко в уряді Х.Раковського?" Стаття. "Українські вісті" з 8 грудня. Н.Ульм, 1968 р.
13. "Мої пригоди з Винниченком". Стаття з додатком мого листа до Винниченка, в якому я негативно опинив його "Конкордизм". "Вільна Україна", ч.61. Нью-Йорк, 1969 р.
14. "Винниченко перед судом московського імперіялізму". Стаття. "Свобода" з 19 серпня 1970 р. Джерсі-сіті.
15. "Чи був Винниченко декадентом?" Стаття. "Свобода" з 15 жовтня 1970 р.
16. "Останній винниченківський роман В.Винниченка". Стаття. "Нові дні", січень 1973 р. Торонто.
17. Перевидання в "Нових днях" драми В.Винниченка "Між двох сил", з моїм пере-кладом російської частини тексту. Торонто, 1974 р.
18. "Як відкрила одна наша журналістка /М.Тарнавська/ В.Винниченка і закрила ав-тора цієї репліки". Стаття. "Вільний світ" з 25 травня 1981р. Вінніпег.
19. "Про два листи до редакції газ. "Свобода". Нотатка. "Вільний світ", травень, 1981 р. Вінніпег.

Василь Чапленко

Яке було ув'язнення львівського митрополита Йосифа Сліпого

Цю тему підказало мені святкування в середовищі емігрантських "патріархальників" чергового ювілею львівського греко-католицького митрополита Йосифа Сліпого, що, як відомо, перебуває тепер "поза межами своєї території", згідно з визначенням у Ватикані й отих "патріархальників". Про це святкування було оповіщено спочатку в двох оголошеннях у газ. "Свобода" з 5 й 9 лютого 1983 р. Автори першого оголошення, з 5 лютого, обмежилися, сказати б, п'ятонічним побажанням Швіярові з нагоди "двадцять-ліття /?/ звільнення з заслання... кріпкого /?/ здоров'я на МНОГІ /тут коми немає - В.Ч./ МНОГІ ЛІТА!" /великі літери й знак оклику їхні - В.Ч./ Багато "реальніше" сказано в другому оголошенні чи то пак уже в "зверненні", як написано в тексті, "з нагоди звільнення з каторги Іх Свято-сти Патріярха Йосифа І", а саме /цитую/: "Взиваємо /?/ все /!/ Українське Громадянство /великі літери в оригіналі - В.Ч./ до ЖЕРТВИ-ПОДЯКИ на ПОСТІЙНИЙ ПАТРІЯРШИЙ ФОНД" ... /великі літери чорним шрифтом в оригіналі - В.Ч./

З огляду на те, що я в цій статті хочу бути тільки історично-об'єктивним, я не можу з позиції моєї принципової всеукраїнськості не сконстатувати прикрої національної нетактовності з боку авторів цього "звернення" "взивати" "все українське громадянство" на еміграції "до жертви-подяки" на їхній греко-католицький /чи, як вони незаконно вже багато років кажуть, "український католицький" /патріярхат". Адже наше емігрантське "громадянство" складається не з самих греко-католиків, а є ж і ще багато православних, є євангеліки, є свідки Єгови тощо... Між іншим, одночасно з отими оголошеннями на мою адресу, на моє ім'я й прізвище прийшов лист із проханням жертвувати хоч і не на "Патріярший фонд", а на "Залізний /!/ Фонд Семінарії" у Стенфордї, а в "пректі" можливих пожертв чи, властиво, оподаткування названі такі суми: 1000 дол., 500 дол., 250 дол., 100 дол., проте на конверті зображено Йосифа Сліпого з українським написом під цим зображенням: "НА ВОЛІ 1963-83". А я ж, як про це багато з читачів нашої преси знають, такий далекий від греко-католицизму, як і від якогось там будизму абощо...

Але це все тільки увідні дані та мої попередні міркування до властивої теми цієї моєї статті, - до питання про те, яке було ув'язнення чи каторга львівського греко-католицького митрополита Йосифа Сліпого, про той період його життя, коли він сам себе ще не називав "патріярхом", а тим самим і не мав на думці повернути до "Петрової Столиці" своїх братів-українців "аж по Кавказ", як це він сказав ув одній із своїх заяв, друкованих у газ. "Свобода", тобто викликати в процесі можливої в майбутньому боротьби за самостійну Україну нову Коліївщину. Між іншим на цю останню тему я свого часу написав статтю "Чи серби і хорвати? Ні, щось загрозово гірше!" що була надрукована в газ. "Український голос" з 7 квітня 1982 р. Тема ж цієї моєї статті багато вужча, і в ній я маю об'єктивно, наскільки дозволяють наявні в моїх руках дані, написати тільки про те, яке було ув'язнення львівського митрополита Йосифа Сліпого після уезднання Галичини з УРСР.

Які ж маю джерела для з'ясування цієї теми? Це передусім стаття Кліма Дмитрука "Патріярх із пошту Ганса Франка", що була надрукована в львівському журналі "Україна" за червень 1979 р. /число 23?/. Чимало інформації міг я знайти у статті Якова Сусленського "Благословення патріярха Йосифа", що була надрукована в

"Свободі" з 15 жовтня 1982 р. Дещо дали мені спогади поляка В. Буковінського, видані в Лондоні 1970 р., інформації з яких наведені в статті д. Богачевського "Українська католицька церква і ОУН", надрукованій у газ. "Українське життя" з 1 травня 1983 р.

Звичайно, якщо взяти перше із згаданих моє "джерело", тобто статтю Кліма Дмитрука, той мушу сказати, що цій статті, як у всякому "радянському" писанні про наше емігрантське життя, не може не бути безоглядних фальсифікацій та звичайних лайок, але є й безсумнівні факти, що їх тутешні фальсифікатори-"патріярхальники" звичайно замовчують. Уже самий заголовок Дмитрукової статті - суцільний фальсифікат. У тексті статті вміщено зняток, на якому видно львівського митрополита Йосифа Сліпого, коли він у гурті з іншими духовними особами виступає німецького генерал-губернатора Ганса Франка, а не він робив, поперше, не як член "пошту" Ганса Франка, а як репрезентант греко-католицької частини українського народу, а подруге, він тоді ще не титулував себе "патріярхом". Крім того, не

20. "Чи він мусів?" Оповідання, в якому мова йде про рецензію на драму В. Винниченка "Між двох сил". "Вільний світ"
21. "Деякі доповнення й поправки до статті Григорія Костюка". Полемічна стаття. "Нові дні", лютий 1979 р. Торонто.
22. "Про Костюкову - Борисову Подолякову "відрагу". Полемічна стаття. В моїй кн. "Дещо про красне письменство і мистецтво взагалі". Нью-Йорк, 1980 р.
23. "Мистецька характеристика "Соняшної машини" В. Винниченка. Дослід. "Молода Україна" за липень-серпень 1980 р. Торонто. Це передрук давньої статті, яка була друкована в "Нових днях", з деякими змінами в тексті і з... однією важливою коректурною помилкою: в останньому реченні першого абзацу назва винаходу - соняшної машини /що мала б бути надрукована так, як оце/ надрукована в лапках і з великою лтерою в слові "Соняшна". В можливому передруку цієї статті з огляду на дальші зміни в моїм тексті це речення має бути викинуте.
24. "Ще раз: трагедія генія чи суспільства?" Стаття - спростування нападів на Винниченка різних його ворогів під час ювілейних років - сторіччя з дня народження й 30-річчя від дня смерті. "Український голос" з 9 грудня 1980 р.
25. "Про одну журналістичну загадку". Репліка - відгук на рецензію Ю. Бойка в газ. "Новий шлях". Торонто, 1980 р. "Укр. голос" Вінніпег.

прийшов лист із проською жертвувати хоч і не на патріарший фонд, а на "Фонд Семінарії" у Стенфордї, а в "пректі" можливих пожертв чи, властиво, оподаткування названі такі суми: 1000 дол., 500 дол., 250 дол., 100 дол., проте на конверті зображено Йосифа Сліпого з українським написом під цим зображенням: "НА ВОЛІ 1963-83". А я ж, як про це багато з читачів нашої преси знають, такий далекий від греко-католицизму, як і від якогось там будизму абощо...

Але це все тільки увідні дані та мої попередні міркування до властивої теми цієї моєї статті, - до питання про те, яке було ув'язнення чи каторга львівського греко-католицького митрополита Йосифа Сліпого, про той період його життя, коли він сам себе ще не називав "патріархом", а тим самим і не мав на думці повернути до "Петрової Столиці" своїх братів-українців "аж по Кавказ", як це він сказав ув одній із своїх заяв, друкованих у газ. "Свобода", тобто викликати в процесі можливої в майбутньому боротьби за самостійну Україну нову Коліївщину. Між іншим на цю останню тему я свого часу написав статтю "Чи серби і хорвати? Ні, щось загрозливо гірше!" що була надрукована в газ. "Український голос" з 7 квітня 1982 р. Тема ж цієї моєї статті багато вужча, і в ній я маю об'єктивно, наскільки дозволяють наявні в моїх руках дані, написати тільки про те, яке було ув'язнення львівського митрополита Йосифа Сліпого після уз'єднання Галичини з УРСР.

Які ж маю джерела для з'ясування цієї теми? Це передусім стаття Кліма Дмитрука "Патріарх із пошти Ганса Франка", що була надрукована в львівському журналі "Україна" за червень 1979-р. /число 23?/. Чимало інформації міг я знайти у статті Якова Сусленського "Благословення патріарха Йосифа", що була надрукована в

"Свободі" з 15 жовтня 1982 р. Дещо дали мені спогади поляка В. Буковінського, видані в Лондоні 1970 р., інформації з яких наведені в статті д. Богачевського "Українська католицька церква і ОУН", надрукованій у газ. "Українське життя" з 1 травня 1983 р.

Звичайно, якщо взяти перше із згаданих моє "джерело", тобто статтю Кліма Дмитрука, тоя мушу сказати, що цієї статті, як у всякому "радянському" писанні про наше еміграційне життя, не може не бути безоглядних фальсифікацій та звичайних лайок, але є й безсумнівні факти, що їх тутешні фальсифікатори-"патріархальники" звичайно замовчують. Уже самий заголовок Дмитрукової статті - суцільний фальсифікат. У тексті статті вміщено зняток, на якому видно львівського митрополита Йосифа Сліпого, коли він у гурті з іншими духовними особами ітає німецького генерал-губернатора Ганса Франка, а як це він робив, поперше, не як член "пошти" Ганса Франка, а як репрезентант греко-католицької частини українського народу, а подруге, він тоді ще не титулував себе "патріархом". Крім того, не

Василь Чапленко

Яке було ув'язнення львівського митрополита Йосифа Сліпого

Цю тему підказало мені святкування в середовищі еміграційних "патріархальників" чергового ювілею львівського греко-католицького митрополита Йосифа Сліпого, що, як відомо, перебуває тепер "поза межами своєї території", згідно з визначенням у Ватикані й отих "патріархальників". Про це святкування було оповіщено спочатку в двох оголошеннях у газ. "Свобода" з 5 й 9 лютого 1983 р. Автори першого оголошення, з 5 лютого, обмежилися, сказати б, плятонічним побажанням квілярові з нагоди "двадцять-ліття /?/ звільнення з заслання... кріпкого /?/ здоров'я на МНОГІ /тут коми немає - В.Ч./ МНОГІ ЛІТА!" /великі літери й знак оклику їхні - В.Ч./ Багато "реальніше" сказано в другому оголошенні чи то пак уже в "зверненні", як написано в тексті, "з нагоди звільнення з каторги їх Свято-сти Патріярха Йосифа I", а саме /цитую/: "Взиваємо /?/ все /!/ Українське Громадянство /великі літери в оригіналі - В.Ч./ до ЖЕРТВИ-ПОДЯКИ на ПОСТІЙНИЙ ПАТРІАРШИЙ ФОНД"... /великі літери чорним шрифтом в оригіналі - В.Ч./

З огляду на те, що я в цій статті хочу бути тільки історично-об'єктивним, я не можу з позиції моєї принципової всеукраїнськості не сконстатувати прикрої національної нетактовності з боку авторів цього "звернення" "взивати" "все українське громадянство" на еміграції "до жертви-подяки" на їхній греко-католицький /чи, як вони незаконно вже багато років кажуть, "український католицький" /патріярхат". Адже наше еміграційне "громадянство" складається не з самих греко-католиків, а є ж ще багато православних, є євангеліки, є свідки Єгови тощо... Між іншим, одночасно з отими оголошеннями на мою адресу, на моє ім'я й прізвище прийшов лист із проханням жертвувати хоч і не на "Патріарший фонд", а на "Залізний /!/ фонд Семінарії" у Стенфорді, а в "пректі" можливих пожертв чи, властиво, оподаткування названі такі суми: 1000 дол., 500 дол., 250 дол., 100 дол., проте на конверті зображено Йосифа Сліпого з українським написом під цим зображенням: "НА ВОЛІ 1963-83". А я ж, як про це багато з читачів нашої преси знають, такий далекий від греко-католицизму, як і від якогось там будизму абощо...

Але це все тільки увідні дані та мої попередні міркування до властивої теми цієї моєї статті, - до питання про те, яке було ув'язнення чи каторга львівського греко-католицького митрополита Йосифа Сліпого, про той період його життя, коли він сам себе ще не називав "патріярхом", а тим самим і не мав на думці повернути до "Петрової Столиці" своїх братів-українців "аж по Кавказ", як це він сказав у одній із своїх заяв, друкованих у газ. "Свобода", тобто викликати в процесі можливої в майбутньому боротьби за самостійну Україну нову Коліївщину. Між іншим на цю останню тему я свого часу написав статтю "Чи серби і хорвати? Ні, щось загрозливо гірше!" що була надрукована в газ. "Український голос" з 7 квітня 1982 р. Тема ж цієї моєї статті багато вужча, і в ній я маю об'єктивно, наскільки дозволяють наявні в моїх руках дані, написати тільки про те, яке було ув'язнення львівського митрополита Йосифа Сліпого після уезднання Галичини з УРСР.

Які ж маю джерела для з'ясування цієї теми? Це передусім стаття Кліма Дмитрука "Патріярх із пошти Ганса Франка", що була надрукована в львівському журналі "Україна" за червень 1979 р. /число 23?/. Чимало інформації міг я знайти у статті Якова Сусленського "Благословення патріярха Йосифа", що була надрукована в

"Свободі" з 15 жовтня 1982 р. Дещо дали мені спогади поляка В. Буковинського, видані в Лондоні 1970 р., інформації з яких наведені в статті д. Богачевського "Українська католицька церква і ОУН", надрукованій у газ. "Українське життя" з 1 травня 1983 р.

Звичайно, якщо взяти перше із згаданих моє "джерело", тобто статтю Кліма Дмитрука, тоя мушу сказати, що цій статті, як у всякому "радянському" писанні про наше еміграційне життя, не може не бути безоглядних фальсифікацій та звичайних лайок, але є й безсумнівні факти, що їх тутешні фальсифікатори-"патріярхальники" звичайно замовчують. Уже самий заголовок Дмитрукової статті - суцільний фальсифікат. У тексті статті вміщено зняток, на якому видно львівського митрополита Йосифа Сліпого, коли він у гурті з іншими духовними особами має німецького генерал-губернатора Ганса Франка, але це він робив, поперше, не як член "пошти" Ганса Франка, а як репрезентант греко-католицької частини українського народу, а подруге, він тоді ще не титулував себе "патріярхом". Крім того, не

виключене, що він вітав цього репрезентанта німецької влади як "визволителя" від жорстокого сталінського поневолення українського народу, ще не знавши справжніх цілей німецького завоювання. Адже так напочатку вітали німців не тільки українці, а й інші народи СРСР, в тому числі й багато росіян. Я жив тоді на північному Кавказі і можу посвідчити ще й тепер, що й там різні народності, як також і українці нетепляче чекали на "прихід" німців. Був один такий факт: коли німці зайняли були м. Ростов над Доном, а потім "радянське" військо відвоювало було його, то тамтешні, північнокавказькі люди затурбувалися: "Невже вони /німці/ до нас не прийдуть?!" Та коли такі німці "прийшли" в район Мінеральних вод, то всі негайно побачили, що ці "визволителі" принесли справжній жах, а не "визволення". Зокрема до нас прийшла звістка про те, що коли німці вперше завоювали Ростов, а один із них заскочив у підвал будинка, де сиділи люди, сховавшись від бомб, і одна жінка, яка говорила по-німецькому, кинулась йому назустріч, щоб його привітати, то він вихопив кінджал чи багнет та й загородив його їй у груди. Мене самого на другий день після зайняття м. П'ятигірського викликано до Гестапо і запропоновано бути бургомістром, а як я відмовився, то німак, відпускаючи мене, сказав по-російському: "Иди и подумай, но знай, что меньше расстрела не будет". На щастя, мене врятував тоді місцевий лікар Орлов, що згодився бути бургомістром...

Я це пригадав на виправдання Йосифа Сліпого, показаного на отому зняткові, але тепер не можу не згадати того, що засвідчене в моїм третім "джерелі" для його характеристики як агресивного уніята. У тому джерелі засвідчено, що він за цієї жорстокої окупації України поспішив заснувати в Києві першу греко-католицьку парафію. Це характерне для його пізніших замірів щодо поширення унії на всі центральні та східні українські землі... Але повернуся до теми про його ув'язнення. Ось безсумнівний факт, записаний у Дмитруковій статті: "Так, 1946 року Сліпого за зрадницьку антинародну діяльність та за активну допомогу нацистським окупантам під час Великої Вітчизняної війни /великі літери, як і "радянський мовостиль" цього свідчення не відносяться до "безсумнівного факту - року арешту Сліпого - В.Ч./ судив радянський суд, і згідно з вироком, він, відповідно до нашого законодавства, кілька років перебував у місцях позбавлення волі, але, між іншим, фізично не працював". Що це були за місця позбавлення волі і чи він, справді, фізично не працював, - про це в інформації в моїх другому та третьому джерелах. От Яків Сусленський ув отому "Благословенні патріарха Йосифа" написав про свою розмову на аудієнції з ним: "Спочатку ми згадували ті місця, "не столь отдаленные", де нам обом довелось побувати, себто Мордовію"... Отже, Йосиф Сліпий був засланий не в Сибір чи аж у страшну Коліму, а значно "ближче", де й режими в таборах були легші, де, наприклад, Йосип Гірняк "робив навіть театри"... А крім того, у моєму третьому джерелі згадано про якийсь ніби монастир? недалеко від Москви, де тримали засуджених духовних осіб і де був також Йосиф Сліпий. "Всі молилися майже явно". А в Дмитрука написано ще й так: "Та вже 1953 року Сліпого звільнили з ув'язнення, він приїхав до Москви, де, за його словами, віддавав свій час... науковій діяльності та журналістиці". Ця дата звільнення з ув'язнення, очевидно, цілком правдива: його звільнено після смерті Сталіна і, мабуть, у зв'язку з тим, що тоді Берія, який захопив був на короткий час владу, як "націонал"/грузин/, хотів обіпертися на неросійські республіки. Та про цю дату свідчить і репродукований у статті Дмитрука власноручний лист Сліпого з Москви й про Москву, а під цим текстом стоїть: "5.УІ 53" і його, самого Сліпого, підпис. Підтвердження того, що він у момент звільнення був у Москві, засвідчене й у Сусленського, як, між іншим, і не дуже жорстоке з ним, Сліпим, поводження в ув'язненні. Ось відповідна цитата: "Патріарх Йосиф ласкаво дав мені копію довідки про своє звільнення з табору. Я її додаю до цієї статті. Такі знайомі й немилі серцю назви: Зубово-Полянський район, управління ІТЛ п/я КХ-385"... Цієї довідки редактори "Свободи" не пропустили, - її немає в тексті статті Сусленського. Але має значення те, що далі Сусленський від себе написав: "Місцем проживання Йосифа Сліпого чомусь зазначена Москва. Фотознімок на довідці свідчить про деякий лібералізм: хоч голова й стрижена, проте вуса з бородою тоді ще можна було носити"... А це значить, що з Йосифом Сліпим поводитися не так жорстоко, як він сам та його "убожнювачі" тепер розголошують. Далі Сусленський написав: "В середині 70 років /тобто тоді, коли Брежнев прикривав "гайку" в "зничних режимах" - В.Ч.) знущання над духовною особою посилювалось: носити вуса й бороду було заборонено".

А Дмитрук далі написав ще так: "Нещасний каторжник оселився в одному з найкращих готелів столиці. Він відвідує Московський університет, наукові інститути →, бібліотеки, музеї, художні галереї, вряди-годи молиться й слухає церковні хори". Про те, як Сліпий нібито захоплювався у своїх записах Москвою, листувався з київськими журналістами, Дмитрук подав дуже багато, але я не можу в цій статті всього наводити. Згадаю тільки те, що "Сліпий протягом 1955-1960 років навідувався до Києва, де хотів влаштуватися на роботу в Інституті історії Академії наук УРСР. При цьому в розмовах з представниками наукових закладів пояснював це прохання остаточним рішенням відійти від релігійної діяльності"... Що в цьому правда, а що - вигадка, трудно сказати. Уже безперечною вигадкою є Дмитрукова "Інформація" про те, що самі львів'яни просили відповідні органи, щоб до Львова Сліпого не пускали: львів'яни, справді, могли "просити", але, знаючи, що так треба КДБ. Це так, як сам Дмитрук уже не з власного бажання фальшиво написав про виїзд Сліпого до Риму, не змігши згадати прізвища М.Хрущова, який його, Сліпого випустив з СРСР. Він, Дмитрук, написав: "Брешті колишній митрополит, надумав виїхати до Ватикану" і з огляду на це цей, як він пише, "політичний аферист" звертається до Радянського уряду з пропозицією... /крапки Дмитрукові - В.Ч./ бути посередником в організації неофіційної зустрічі між представниками радянських державних органів і апостольського престолу". Він, Сліпий, нібито навіть написав плян такої зустрічі, як інформує Дмитрук. І не виключене /це вже я думаю/, що в наслідок таких пропозицій Сліпого М.Хрущов посилав до Ватикану свого зятя, як це тоді було відомо. Ну, і випустив 1963 р. самого Йосифа Сліпого до Риму, але з умовою, щоб він там не розпочинав ніякої політичної чи церковної діяльності. Така умова була підписана, і Сліпий, справді, деякий час мовчав, коли відомий "прихильник України" Ізеф Лободовський писав у своїх статтях про нього, як про "в'язня Ватикану"...

Але потім Сліпий порушив цю умову, і про це пише Сусленський: "Коли в одній з проповідей патріарх Сліпий згадав про ріки крові, про гори трупів в СРСР, то тоді Ватикан одержав скаргу /мабуть, протест від Москви - В.Ч./ про подушення угоди"... На повну міру Сліпий розмахнувся після того, як уперше побував у США. Це було влітку 1973 р. Тоді він ще називав себе тим титулом, на який мав законне право: кардиналом /надав йому папа Іоанн ХХІІІ/, і я це зафіксував у сатиричних віршах "Сліпий і Кривий", "Йосиф VII на троні", "Гірнякове серце, настромлене на "верховну патерицю", "Як Зоя Когут покогутилась" /див. ці вірші в моїй кн. "На схилі мого віку", Нью-Йорк, 1983 р./.

Надхнений "ентузіазмом" його прийняття в середовищі американських греко-католиків, він пізніше проголосив себе самзванно "патріархом" та ще з титулом "Киево-галицьким і всієї Русі" з тенденцією "навернути східних братів-українців до Петрової столиці". А це викликало серед "галичан" справжню психозу, т.зв. "патріарший рух" як ненаситну прірву, в яку ці фанатики (а фактично це й вороги, як я написав вище, всеукраїнської єдності) вгачують мільйони доларів....

Для цього вони використовують будь-які "ювілеї" свого "патріарха, як от хоч би цей останній - 20-річчя звільнення з ув'язнення /насправді, як це видно з вищесказаного, 30-річчя/, ба й без таких "ювілеїв здирають з вірян страшенні "пожертви", списки яких дуже часто друкуються в газ. "Свобода"...

Як свого роду додаток до одєї статті я хотів би ще згадати недавній виступ політичного керівника партії "двійкарів" і чи не назапекліших "патріархальників" Р.Ільницького - його статтю в ж. "Сучасність" за липень - серпень 1982 р. під заголовком "Про єдність і роз'єднання". З цієї його статті, наскрізь історично хибної, як і хибні погляди того, кого він критикує, - автора брошури "Тавро бездержавности" Б.Цибалистого, я наведу тільки два місця, які мають зв'язок з "патріархальним рухом" Йосифа Сліпого. В одному з цих місць, на стор. 116, він спочатку навів слова євангеліста Матфея: "Не думайте, що прийшов я принести мир на землю; не прийшов я принести мир, а меч. Бо я прийшов роз'єднати сина з батьком, і дочку з її матір'ю, і невістку з її свекрухою", а потім додав від себе: "В історії людства не було жорстокіших і фанатичніших війн, ніж ті, що велися - в ім'я і в обороні релігійних правд /?/".

А в другому з цих місць, на стор. 117, він написав, що "все цінне, що створила еміграція демократичного напрямку, плянувалося і здійснювалося поза УКК /енциклопедія, Гарвард, Патріархат /". Отже, виходить, що й Ільницький, знаючи жахіття релігійних війн, так, як і Сліпий, готує для нашого народу нову Колівщину!

/Сюди "кінцівку" з попередньої статті

Це "кінцівка" до ст. "Яке було ув'язнення Йосифа Сліпого"

Цікаво, що Р. Ільницький, пишучи про наше "роз"єднання", не згадує про найбільший чинник його - про наш релігійний двоподіл. А тим часом він, напевно, свого часу читав мою статтю "Церковна ворожнеча - чинник нашого розбрату", що була надрукована в органі його партії - в ж. "Український самостійник" за квітень 1969 р. У тій статті я подав факти, які свідчать про те, що й православні емігранти, за винятком тільки митрополита Мстислава, не спостерігають спокійно агресивності греко-католиків. А тепер, коли ці останні створили ще й т. зв. "патріархальний рух", ця ворожнеча посилилась.

"Історично" першою була і ще є в Гарварді кар"єра Омеляна Прицака, який, всупереч своєму науковому фахові тюрколога, став керівником... катедри історії України. А пікантною прикметою цієї його кар"єри є те, що він ще тоді, як на обрії не було видно такої "блискучої перспективи", будучи "гетьманцем" /звідси його зв'язки з О.Оглоблиним/, обпаскудив у журналіку "Листи до приятелів" нашого найбільшого історика М.Грушевського, але пізніше, заволодівши згаданою катедрою, він назвав її ім.М.Грушевського. З огляду на таку "парадоксальність" його кар"єри, що являла собою "суміш" тюркології з властивою історією українського народу, проти цієї його кар"єри запротестували деякі справжні українські історики та публіцисти. Якщо мати на увазі істориків, то чи не "найголосніше" виступив у пресі Домбровський, а з публіцистів - редактор УРДП-івського журналу М.Дальній у редакційній статті "Над українським центром у Гарварді збираються хмари". А що О.Прицак витупив тоді в питанні про історію нашого правопису, виявивши при цьому цілковиту необізнаність з цією історією, то я, як мовознавець, також "зацепив" його в своїй статті "Я ще раз не втерпів"... /"Нові дні" за квітень 1979р./ . Крім того, як письменник, я сатирично висміяв цю Прицакову кар"єру у віршику "Академік О.Прицак співає, перекручуючи арію Івана Карася" /див. /Перший/ додаток до моєї книжки "Мій голос у пустелі", Нью-Йорк, 1979 р. /

Свою недостатню компетентність О.Прицак виявив виразно і в своїх доповідях, виголошених в УВАН. Коли він у цій новій своїй ролі, в ролі керівника катедри історії України, з "авреолом" гарвардівця, появився в Нью-Йорку з своїми доповідями, то спочатку на ці доповіді приходило багато слухачів, та потім їх ставало дедалі менше й менше. Я тепер пригадую дві його доповіді: одна - про автора "Слова о полку Ігореві", в якій він нічого не доказав, а друга - про походження назви "козак", етимології якої він і приблизно не дав... Я виступав в обговоренні цих його доповідей. Пізніше я відгукнувся в чималій уже статті на його "теорію" походження Київської Русі, викладену в статті "Відкля єсть пішла Руськая земля" /ж. "Сучасність" за березень 1978 р./ . У цій "відгуковій" під заголовком "Наукове питання про походження Київської Русі і "голос народу", що був надрукований у газ. "Український голос" з 3 лютого 1982 р., я розглянув критично "теорію" О.Прицака й непереконливі міркування його опонента О.Домбровського. Але тут згадаю коротко те, що я написав про О.Прицака. Я доброзичливо відзначив його методологічну позицію, згідно з якою Київська Русь виникла як завойовницько-династичне утворення, але заперечив його гіпотезу про участь у цьому утворенні хозарів, спростував його хибну етимологію назви "Русь", а також засудив його неетичне використання думок якогось С.Степа про походження й історичний характер варягів, висловлених у статті "Варяги, до теорії походження варягів", надрукованій у ж. "Визвольний шлях", кн. ІУ за 1967 р. Він, Прицак, не назвав ні цієї статті, ні її автора, хоч і цей останній, як виразний псевдонім з русицизмами в мові був підозрілим "феноменом" для мене, і цього ніхто не спростував після оприлюднення моєї статті...

Між іншим, варто відзначити тут те, що нормальна літературна мова в Прицаковій статті "Відкля єсть пішла Руськая земля" не його мова, а мова перекладача Б.Струмінського або й редакторів "Сучасности". Це мені пригодиться при розгляді іншої Прицакової статті, яка дала мені оту тему про дві аналогічні гарвардівські кар"єри, де вже я матиму справу з автентичною Прицаковою мовою. А примусив мене розглянути цю його статтю факт злігнорування в ній моєї наукової статті при одночаснім збільчуванні "героя" другої, аналогічної з Прицаковою гарвардівської кар"єри...

Але перед тим як перейти до розгляду цієї другої Прицакової статті мені треба оповісти про те, як оте, згадане вище обурення наших науковців та публіцистів з приводу того, що тюрколог О.Прицак несподівано став істориком України, було раптом припинене і замінене надзвичайним піднесенням його наукової вартості та у тому УРДП-івському середовищі. І тут, як побачимо далі, виник такий "парадокс": саме це піднесення до найвищих верхівів науки взагалі, а не тільки нашої емігрантської й показало його наукову нікчемність на полі українознавства, як і наукового мислення взагалі...

Незабаром після редакційної статті редактора М.Дальнього про "хмари" над українським центром у Гарварді, сам автор цих "хмар" визнав їх "помилкою", як "помилковими" виявилися й мої критичні зауваги на адресу О.Прицака. Уже в червні в числі "Нових днів" /за 1979 р./ надруковано аж три "контрудари" проти О.Прицака/а найбільше проти мене/з одночасними дитирамбами на його адре

де його спочатку погудили були

Академік О. Прицак співає, пере-
кручуючи арію Івана Карася

Хоч академік я, Прицак,
Але не знаю аж ніяк,
Чому воно зробилось так,
Що я із турка став козак,
Грушевського брудний усяк,
Та потім я змінив свій смак,
Назвав свій "джаб" х/його ім'ям
І все загарбав собі сам...
Пиріг бо добрий це: гам-гам!
Його нікому я не дам,
Хіба що дуба колись дам...
...Я вже не турок, а козак!
Он як!

х/Катедра історії України ім. М. Грушевського
в Гарвардському університеті.

І через те не знаю її "секре- (2) - тів,"
Я не член цієї партії, але припускаю, що така була "директива згори", а ця "гора" діяла в наслідок утворення УДР, до якого входять, крім УРДП, "двійкарі" та УНДО, і цей УДР проголосив "український Гарвард" - скільки мені відомо - зброєю проти Москви, а тим самим узяв під свою оборону й О.Пріцака. Тоді збільшилися грошові "пожертви" на цей "центр", зокрема Михайлів Воскобійників брат дав чотири аш сто п'ять тисяч доларів. Ну, а це захопило О.Пріцака докнайефективнішою "науковою діяльністю", і він проголосив, що має створити шістьтомову працю про саме походження Київської Русі, причому це останнє питання він мав з'ясувати аж у шостому томі, а п'ять томів мають бути тільки підготовчими. Але я думаю, що навіть не фахівцеві ясно, який це фантастичний задум! І це підтвердив перший том, який не так давно, завдяки фінансовій допомозі одного патріота, вийшов у світ: як поінформувала вже преса, це збірка "несагових" скандинавських текстів, які до питання про походження Київської Русі не мають ніякого відношення. Але цю Пріцакову працю негайно нагороджено, використавши фонд "гетьманського" подружжя Лесі й Петра Ковалевих /подаю за газ. "Народна воля" з 3 лютого 1983 р./, а журі було складене з трьох осіб, фахові кваліфікації яких дуже далекі від Скандинавії. А незабаром після цього галичанин Михайло Демкович /?/ Добрянський утяв про цей том статтю "Звідкіля походить Русь", з "ученим" підзаголовком "Враз мадрич", що була надрукована в газ. "Українські вісті" з 10 квітня цього 1983 р. Я назвав автора цієї статті "галичанином" на тій підставі, що він назвав себе на отцтво /по-батькові/, наслідуючи сучасну русифікаційну практику на Україні, та ~~перевіряв~~ ^{перевіряв} не тільки тамтешніх примусових русифікаторів, а й справжніх росіян, які самі себе в таких випадках на отцтво не називають. Крім того, його отцтво мало б бути утворене не від "Демко", а від "Демид", - отже, мало б бути не "Демкович", а "Демидович". А це показує для поведінки редактора "Українських вістей", східняка, який, оглядаючись на оту "директиву згори", побоювся викреслити цю нісенітницю із писання про О.Пріцака, хоч у інших випадках він "виправляє" мову дуже сміливо. От у двох моїх текстах, які він надрукував після кількарічної перерви моєї співпраці з ним, - у статті "Чого можна сподіватися від Юрія Андропова" та в маленькому віршику про записку В.Леніна, підписаним моїм псевдонімом "Гелзь", він не завагався... "виправляти" мою мову. У першому тексті він змінив моє "П'ятигірське" на "П'ятигорське", а в другому - українську побудову "Ростов над Доном" змінив російським "Ростов-на-Дону", плюс коректурна помилка "зразок на Муссоліні" замість "для Муссоліні".

Але таку "мовну погану" до О.Пріцака в багаті більшій мірі я знайду далі в іншому тексті - у власноручній статті цього безмірно "великого вченого", яким його "змальовував" підлабузник "Михайло Демкович" у вчорній, згаданій вище статті. Самої цієї статті Добрянського я не розглядатиму, бо вона не входить у мою тему, але не втерплю, щоб не сказати, ^{з цього редактора} такого просто ганебного плазування перед О.Пріцаком і її автора, і того редактора, який схвалив її до друку, мені ще на протязі мого довгого віку не доводилося ніде читати, коли мова була про наукові чи літературні заслуги якихось геніїв. А її ж, цю глорифікацію немолодого вже гарвардівського кар'єриста, доповнив ще й постійний автор "Українських вістей", якийсь "М.Б." в уміщеній поряд статті "Не надуживаймо поняттям "наука". А щоб усе таки в читачів моєї статті було якесь уявлення про зміст виданого першого тома, то наведу факт, що в цьому томі, попри "скандинавські матеріали" вміщено й згадувану в мене вище Пріцакову статтю "Звідкіля єсть пішла Руська земля", в якій він насправді вже з'ясував те, що має бути аж у шостому томі. І ще таке: неспвідомо Добрянський дав натяк і на те, що того шостого тома ніколи не буде, бо він, Добрянський, згадав, що М.Грушевському було 32 роки, коли вийшов перший том його "Історії України-Руси", а перший Пріцаків том вийшов тоді, як йому вже 62 р. Хібащо цей останній доживе до ста років...

Аж тепер я перейду з'ясування моєї визначеної в заголовку цієї статті теми, до розгляду тієї власноручної статті О.Пріцака, в якій реально /а не так фантастично, як у УДР-івських уявленнях/ виступає "на сцену" справжня постать О.Пріцака, його безпорадність у науковому мисленні, в безграмотності його мови й мовостилі.

У числах за березень цього 1983 р. у трьох еміграційних газетах, які до мене "на село" приходять, - у "Свободі", в "Українських вістях" /з 7 березня/, в "Українському голосі" /з 14 березня/ була надрукована ота Пріцакова стаття, але з різними відмінностями в її тексті. У "Свободі" вона була надрукована під скороченим заголовком, з меншим текстом, але без викреслення того, ^{чи} примусило мене написати цю статтю.

Див. справу і. М. Демковича
Кажуть, що він вийшов з України в 1983 р.
3 77 липня 1983 р. та вч. 11. 1983 р.

У газ. "Український голос" також повелися з цією Прицаковою статтею досить безцеремонно /бо редактори не були зв'язані "директивою згори"/, змінивши не тільки заголовок, а й поробивши значні зміни в мові, хоч і виявили при цьому свою недостатню грамотність. Вони заголовили цю статтю так: "Юрій Грабович обіймає /?/ катедру української літератури в Гарвардському університеті". У цьому скороченому заголовкові вони зберегли Прицакове "обіймає" катедру /як парубок дівчину/. А в першому абзаці тексту в них вийшло ще гірше: якщо в Прицака було "одержав призначення", то в них надруковано "дістав призначення", поєднавши в цьому галицизм "дістав" з русицизмом "назначення". У другому абзаці, довгому реченні вони замінили недоречні дві ризки комами, вставили непотрібне слово "відбуттям", замінили "вихованець" словом "вихованок", замінили Прицакове "Юрій Григорович" на "Юрій Григорій", зважаючи, мабуть, на те, що Грабович - західняк. Прицакове "надзвичайний успіх молодого... вченого... є результатом взаємодії двох елементів" вони переробили на "є результатом співгри /?/ двох елементів"... І таких "поліпшень" у них багато, але я не буду всіх їх розглядати, тим більше що й у Прицака мова та мовостиль не липли, як побачимо зараз. Відзначу тут у редакторів "Українського голосу" те, що вони не викреслили з Прицакової статті того речення, яке примусило мене цю статтю написати.

А тепер я перейду до розгляду того Прицакового тексту, що його, згідно із УРДП-івською "директивою згори", в недоторканому вигляді зберіг редактор "Українських вістей" для "історії" Прицакової "учености" та логічної безграмотності. Ось її повний заголовок: "Перший здобуток гарвардського "перещеплювання і вирощування", Юрій Грабович обіймає /?/ катедру української літератури ім. Дмитра Чижевського". Цей безглудий заголовок /взьмім хоч би оте "перещеплювання"! / розкриває автор у тексті статті, описуючи, аналогічну до своєї гарвацівської кар"єри кар"єру Юрія Грабовича, бо в цій кар"єрі цього останнього "перещеплено" з далекого від українознавства фаху так, як сам Прицак "перещепився" з тюркології на українознавство. Розглядаючи зміст цієї статті, я мимохіть відзначитиму й мовні та логічні нісенітниця, яких у ній сила-ленна. От ще у першому, п'ятирядковому реченні знаходимо таке: "вивінувана /?/ катедра... обсаджена /?/". У вище згаданому другому абзаці-реченні такі "перлини": "університетський власті /?/", "довге шукання —> кандидата для обсадження /?/ катедри", "утворення комітету ад хок", "професори-фахівці; /хтобабувають професори-нефахівці? / "Вихованець /?/ української програми ... університету", "Юрій Григорович /?/ цю пору /?/ - /риска моя - В.Ч./ української і порівняльної літератур" /що це за дивовижа - "порівняльна література? може, "порівняльне літературознавство"? - В.Ч./". А яка пунктуація в цьому довгому абзаці-реченні!

Але перейду конкретніше до "історії"-кар"єри Ю. Грабовича. Як інформує Прицак, він "дотепер /?/ був надзвичайний професор", а "від 1 липня ц. р. буде "звичайним професором" /що за логіка в цих галицьких термінах? адже перший термін стоїть граматично й семантично вище, ніж другий: очевидно, він спочатку був доцентом, а потім став професором - В.Ч./". Крім того, він узяв на себе чи йому дано ще й інші обов'язки, розраховані на три роки. А йому ж тепер тільки 39 років /народився в Кракові 1943 р./". А які ж "два елементи" посприяли такому успіхові Ю. Грабовича? Цитую: "Поперше, наявність у проф. Грабовича продуктивного /?/ таланту, рідкісного в нас /sic! - В.Ч./, а саме двокрапку поставив я - В.Ч./ гармонійне пов'язання трьох складників: /двокрапка його - В.Ч./ природного таланту, інтелігентності /чи й це "рідкісне в нас явище? - В.Ч./ та працьовитості, керованої системою дихотомії /оце так "учене слово"! зрештою, він його далі пояснює - В.Ч./ вартості"... "Подруге, приклад проф. Грабовича доказує вартість, а то й необхідність плянового доросту для нації, яка не хоче собі /?/ смерті і бажає нормально розвиватися!"

І це він, Прицак, "вперше 1969 р. запропонував створення нової генерації першорядних /?/ вчених"... Тоді він "подав, що на це потрібно приблизно 15 років"... /між іншим, я пригадую, що він, "приблизно" тоді привселюдно заявляв, що "престолонаслідників" не потребує, хіба що через 8 років, коли він піде на пенсію/. Далі він згадує свої статті "Перещеплювання і вирощування" та інші (між іншим, неграмотно заголовлені - В.Ч./, а в наслідок цих його заходів нібито "проф. Грабович /1/ виявився ідеальним вихованцем /?/: точно, згідно з прогнозом /?/, він перебере /від когось? - В.Ч./ свою катедру таки у 1983 р." /всі ці слова, починаючи від "згідно", в автора підкреслені - В.Ч./.

Отже, виходить ~~-----~~, що не так Грабович, як сам О. Прицак має "продуктивний талант". Неясно тільки, чому на початку статті він написав, що цього його "вихованця" так довго шукали. Далі він висловлює елементарні "наукові істини", як от те, що "мова і література - /риску поставив я - В.Ч./ явища неспівмірні /?/, що "професор у Гарварді повинен знати і розвивати /?/ загальну теорію літератури" тощо...

Але для української громадськості на еміграції цікавіше знати, ^{насправді} що ^{вважає} собою як науковець його "вихованець" Ю. Грабович. Інакше сказавши, що "перещепив" йому і "виростив" у ньому сам О. Прицак. На жаль, у його статті мало інформації про це, і мені доводиться тільки здогадно виловлювати дещо з його балаканини. От можна думати, що він, Прицак, "перещепив" полякові, народженому в Кракові, українську національну свідомість та любов до українського письменства. Але трудно повірити, що таким "вихованцем" рятував нашу націю від смерті. Тим більше, що в науковій біографії цього Грабовича є такий парадоксальний "стрибок", як і в біографії самого Прицака /тюркологія - українознавство!/. Адже він, Грабович, був спочатку "спеціалістом з англійської літератури", - тож як він несподівано став керівником катедри української літератури? А що він був якось причетний і до видання журнальчика "Рецензія" /в однині/, то виникає сумнів, чи він має чуття української мови, без якого вивчати твори українських письменників не можна. Якщо "рецензія" - українська назва, то це слово мало б бути у множині, бож у ньому друкують не одну "рецензію". Ну, а що це було англійське видання, то чому воно називалося не "Сьвітська чи Review"?

Нарешті, які все таки здібності має цей керівник катедри української літератури ім. Д. Чижевського? На це питання є в Прицаковій статті /наприкінці її / досить виразна "вказівка" /бож оті згадані вище його "таланти" дуже невиразні/. Ось як О. Прицак написав про наукові здібності свого "вихованця": "Характерним для д-ра Грабовича є... відвага атакувати /?/ центральні /?/ проблеми. Правда, тут виразності ще мало, і я це підкреслив знаками питання, але її більше в наступному абзаці: "Як приклад, можна подати його оцінку останнього /хронологічного - ? - В.Ч./ курсу української літератури, написаного патроном його катедри, ведучим /?/ українським вченим нашого століття /sic! / Дмитром Чижевським. Твір /може, праця? - В.Ч./ останнього вийшов був /?/ у світ у виданнях /чому множина? - В.Ч./ УВАНу /?/ в Нью-Йорку ще 1956 р." А далі написано те, що примусило мене написати цю статтю - спростовання: "Але ніхто не був спроможний його оцінювати /?/, і цей визначний твір дочекався гідної наукової рецензії тільки 21 рік /синтакса! - В.Ч./ пізніше". У 1977 р., році смерті Д. Чижевського вийшла 100-сторіжкова рецензія пера д-ра Грабовича, яка появилася окремою книжкою у виданнях /чому множина? - В.Ч./ УНІГУ: Бачите, яка "відвага"! Але ця "відвага" Грабовича зменшиться, коли нагадати, що я, Василь Чапленко, написав велику рецензію на цю "Історію" Д. Чижевського ще за його життя, того року, коли вона була видана, і надрукував її у двох числах - 81 і 82 ж. "Нові дні" /Торонто, Канада/ під заголовком "Про методологію переважно", а 1980 р. передрукував її у своїй книжці "Дещо про красне письменство і мистецтво взагалі". Ця моя рецензія була негативна, - тож коли, не зважаючи на це, т. зв. "Академічне видавництво" видало цю невдалу "Історію" в англійському перекладі, я в своїй книжці засудив це, додавши до цієї статті-рецензії "Пізншу заувагу" /відсилаю до неї читачів, щоб не повторюватись/. "Рецензії" Грабовича я не бачив, але один мій кореспондент, Б. Чопик написав мені, що вона така, як і моя, тобто негативна.

Але з етичного боку моя негативність, написана за життя Чижевського, і негативність Грабовича - різні речі: я сказав правду Чижевському "ввічливо", а Грабович посмертно обпаскудив "патрона своєї катедри" так, як це зробив і сам Прицак з патроном своєї катедри історії України М. Грушевським. Це також рисочка, що робить кар'єру Грабовича аналогічною до кар'єри О. Прицака...

Наприкінці своєї неграмотної статті О. Прицак вихваляє свій метод "перещеплювання і вирощування" молодих науковців, а також радить, "щоб і в інших ділянках українського життя діяли оцей метод... знайшов послідовників". І останнє його "слово": "Тоді не треба було б журитися за майбутнє української нації!" /знак оклику його - В.Ч./... Отже, УДР може тепер сміливо, воквати з самою Москвою, керуючися "методами" О. Прицака та мобілізуючи його "вихованців"! /цей знак оклику мій - В.Ч./...

Сумно робиться, як ^{до}думаєш про такі наївності в наших еміграційних керівних діячів... Сумно, далеко!...

Примітка. Між іншим, не краще написав О. Прицак іст. "За український "яд" вашим" у "Свободі" з 4 травня 1983 р.

Про деякі випадки з емігрантського фальшування
спадщини Івана Франка

В. Чапленко

Загально відомо, як фальшують творчість та ідейну спадщину наших письменників-клясиків більшовики. Відомо також, як галасують про це на еміграції наші емігрантські доктори /наук/ та редактори часописів. Але про це останнє в нас ніхто навіть не відважується /тут, у вільному світі!/ протестувати.

У цій нотатці я хочу згадати тільки деякі, хронологічно недавні випадки з такого фальшування спадщини Івана Франка. Ця нотатка - другий варіант тієї нотатки на цю тему, що його я надіслав був спочатку видавцеві-редакторові нового часопису "Украпрес"у. А що цей видавець був, можна сказати, моїм приятелем /він видав деякі мої книжки, - моїм коштом, звичайно/ та ще й проголосив свій часопис "форумом вільної критичної думки", то я необачно вислав ту свою нотатку, не залишивши собі копії. Я підписав ту нотатку скороченням "В.Ч-о", бо так підписую свої короткі тексти /але читачі легко "розшифровують" цей мій підпис/. І от з огляду на таке "скорочення" мій видавець-приятель написав мені, щоб я підписався повним прізвиськом, на що я радо дав згоду. Але й після цього та моя нотатка в нього не була надрукована, а коли я попросив його мені її повернути, то він цього не зробив. Через те мені й довелося писати оцей другий варіант.

А про що була мова в цій першій нотатці? У видавництві "Оріяна" /Нью-Йорк, 1969 р./ була перевидана наукова праця І. Франка "Сотворення світу". Опишу коротко це перевидання. На першій сторінці - портрет І. Франка з підписом: "Після малюнка Ів. Труша, 1913 р. На третій - "Зміст" із заголовками розділів, що починається заголовком "Передне Слово"... Мова /"після малюнка"/ й правопис/ "Передне" свідчать про те, що це перевидання - фотокопія з якогось давнього видання, про яке я скажу далі. На четвертій сторінці передне слово видавця цієї фотокопії Лева Силенка під невідповідним заголовком "Сотворення світу". Автор цього односторінкового тексту пишномовно, але безграмотно заявляє, що "Оріяна" витягнула /?/ із пилу і забуття "Сотворення світу", /?/ винесла його на денне і почесне Світло Мудрости", але при цьому не сказав, що це фотокопія та з якого "пилу і забуття" він цю працю "витягнув"; хоч збережені на п'ятій сторінці написання "Сотворення світу" показувало, що це перевидання давнього, з галицьким правописом видання цієї праці І. Франка, одно із серії "Наукової бібліотеки під редакцією проф. д-ра Ол. Сушка". Список цієї серії надруковано на сторінці 6 /ці сторінки не нумеровані, а попередні п'ять навіть не надруковані /, але Лев Силенко цей список викинув, як також викинув і титульну сторінку першого видання. А ця сторінка мала такий текст: "Ів. Франка, філософія доктора. Біографічне оповідання про сотворення світу в світлі науки. Доповнив, додав пояснення, образки і мапу проф. д-р Ол. Сушко. Вінніпег, Ман. Коштом Івана Ковалюка. 1918 р."

На сторінці 13-ій починається "Передне слово" Ол. Сушка, а над цим заголовком вміщено фотопортрети Ковалюка й Сушка в молодому віці, що сидять біля круглого столика. Текст "Передного слова" займає майже сім сторінок, і він дуже цікавий та історично цінний. Ол. Сушко називає в ньому І. Франка своїм "другом і вчителем" та оповідає про його останні роки життя, бо з ним він жив у Франковій хаті, а як одружився, то, навпаки, І. Франко дуже часто бував у цього подружжя, коли Сушкова жінка годувала його ложкою, як дитину. Це останнє засвідчене в тексті фоторепродукцією авторства І. Франка "Впов. пані Сушківій від автора", що його /автограф/ письменник написав на подарованому цій жінці примірникові виданої ще тоді праці "Сотворення світа". А, як пише Ол. Сушко, "поява книжочки викликала серед нашого відсталого суспільства велике порушення. Серед попів закипіло, як у гнізді шершенів... і вони викупили усе невеличке число надрукованих примірників - і спалили їх"...

У сучасній емігрантській "Енциклопедії українознавства" В. Кубійовича є коротка згадка про Ол. Сушка, але серед його праць не згадано цього видання, хоч Сушко в ньому виступає майже як співавтор, як це й зазначено на титульній сторінці /див. вище/.

Не можна не згадати при цій нагоді просто цинічного пофальшування одного антирелігійного Франкового твору "Говорить дурень в серці своїм: «єсть бог і єсть він богом моїм»у: журнал "Жіночий світ" За січень 1983 р. /Торонто, Канада/. Редакторка цього журналу відкинула перший рядок "Говорить дурень в серці своїм", написала автора "І. Франко", дала заголовок "Мій Бог" і надрукувала першу строфу, почавши рядком: "Бог є і він є Богом моїм". Колись я чув таке і в доповіді Горняткевича, віце-президента УВАН у США.

ПОРАДА ДІВЧАТАМ

- Кажу вам, дівчата, що зле з вами буде,
Як котра з вас легко честь свою забуде...
Раджу всім вам шире, послушайте тети:
Вам шкодять з лихими усякі секрети,
Не стійте із ними до пізньої ночі,
Бо ніченька темна шкодить вам на очі.
Будьте обережні з тими парубками,
Що ніби голублять добрими словами,
Обіцяють гори, обіцяють доли...
Раджу вам: тікайте, урізайте поли!
Вважайте ви добре, що чесна дитина
Ходить поміж люди, поки ясна днина,
А як звечоріє, тікає до хати,
Щоб від злого духа кривди не зазнати.
Бо краще йти спати разом із курками,
Як потім тужити цілими роками.
А як вже охота з хлопцем постоїти,-
Ну, що ж? Нехай буде, можна жартувати.
Але пам'ятайте: щоб не знати муки,
Нехай він при собі все тримає руки.
Бо він, може, скаже ніжно і солодко:
"Ти - моя голубка, ти - моє золотко!"
А мимохіть ніби пальчиком диткнеться
І далі говорить і не заїкнеться,
А потім два пальці візьме в свою лапку...
Не вір йому, доню, не вір і на капку!
Та ти вже, мов квітка в спеку, в'янеш, доню,
Не чуєш, що взяв він дві руки в долоню...
І ходить, і ходить. А ти мов пантруєш,
Ніби відхилитись від нього пробуєш,
Та вже твоя сила у п'яти втікає...
А він не дармує, а він наступає -
І цмок тебе в личко. Й цього йому мало,-
Як тепер не крикнеш, то пиши "пропало".
Так, так, мої діти. Ви смійтесь, здорові,
Та те, що буває по такій розмові,
Не раз гірко мститься на біднім дівчаті,
А як, то не хочу вже навіть казати.
Хоч би ти любила, хоч би ти кохала
Й хоч би йому віри у всьому давала,
Та не дуже слухай тієї його казки
І не дуже, любко, допускай до ласки.
Бо втратиш у нього пошану й принаду,
І славоночка буде на всенюку громаду.
Він тільки подурить, доведе до краю,
Але щоб женитись, іншої шукає.
Так, так, легкодушний, добрий до любови,
Добрий до забави, жартів і розмови
І лише шукає розаги такої,
А щоб одружитись, шукає твердої.
Тому, як хто каже, що він тебе любить,
Мовляв, як не вийдеш, то сам себе згубить,
Не вір йому, сестро, добре стережися,
Скажи йому твердо: "Як любиш - женися"...
І я колись, любі, була молоденька,
Мила, круглобока, свіжа, рум'яненка,
І до мене в гості йшли усякі люди,
Та я не дала на слова-облуди.
Бо я, як той вояк, стояла на варті
І своєї чести не дала на жарті.
Якось той, що моїм чоловіком нині,
Прийшов і говорить, мов малій дитині,

Що я дуже гарна, що я дуже красна,
Мов тая зозулька, мов зіронька ясна.
Я слухала пильно, а він осмілювся,-
Хап мене за руку - і приголубився.
А я тоді й кажу: "Геть, хлопче, з ру-
/ками!
А як вірно любиш, приходь з старостами"
І от через тиждень по тому до хати
Прийшли добрі люди, щоб батків спитати.
А потім по шлюбі він мені признався:
"Я, каже, у тобі так трохи кохався,
Але щоб женитись, не думав і мало.
А як у той вечір ти мене прогнала,
Я тоді подумав: "Ото дівка чесна,
Треба оженитись ще цієї весни".
І каже: "Не знають молоді дівчата,
Що бути м'якою - то завжди їх втрата.
Котра дуже мила, дуже солоденька,
То кожному буде на часок миленька,
Але лиш поважна і найхолодніша
Кожному до шлюбу буде наймиліша".
Кажу вам, дівчата, що зле з вами буде,
Як котра науку цю мою забуде.
Не вір хлопцям, сестро, добре стережися
Як каже, що любить, то кажи: "Женися!"
Тоді кожний зможе про вас так сказати:
Чесні і розумні українські дівчата".

Примітка. Своїм характером оця "Порада дівчатам" - щось народне, напів-фольорне, але твердити це з певністю трудно: це міг написати й хтось із галицьких письменників. Цей текст дала мені в Моршині, як я там був один місяць на відпочинку, прибувши зі Сходу, місцева дівчина, службовка тієї відпочинкової оселі. До неї я тоді трохи залишався, зустрічався в поблизькому ліску. Цей епізод я частково використав в оповіданні "Мавка", а вміщений у ньому вірш я тоді написав і подарував тій дівчині. Текст "Поради дівчатам" був написаний пером з помилками, які порушували розмір, і я пізніше його в цьому розумінні "вирівняв", але не порушуючи західньоукраїнської мови, зокрема наголосів. Силабічний розмір та "польське" римування можуть свідчити про давність написання цього твору, а слово "українські" замість можливого "всі руські" /дівчата/ виправлено, мабуть, пізніше. Твір прикметний /у змісті/ своєрідною народною мораллю, як також /у формі/ не позбавлений літературної вартости, як про це свідчать епітет "круглобока", порівняння "мов тая зозулька" тощо. Цього вірша я вже друкував у газ. "Новий шлях" /як він виходив ще в Вінніпезі/, але без такої примітки.

ВІРШІ МОЛОДОСТІ, або АЛЬБОМНІ ГРАШКИ

Жорстока красуня

Такої чудовсі вроди
І чарів таких, тії згуби
Сліпий лиш не вглядить, а зрячий,
Побачивши, зразу полюбить.
Полюбить, а потім, сердешний,
Зів'яне, як квітка, загине,
Бо горда красуня на нього
І поглядом навіть не кине...
Я гину, видючий, я гину!

Скажи мені правду...

Я знаю - мене ти кохаш,
Я чую це серцем своїм, -
Чому ж ти від мене такаєш,
Жорстоко так нехтуєш ним?
Я бачу - сумні твої очі
Відсвітчують щастя мое, -
Чому ж ти сказати не хочеш,
Як тьохкає серце твоє?

Коли я візьму твою руку,
Вона в моїй ніжно тремтить, -
Чому ж ти продовжуєш муку,
Не спиниш її у ту мить?

Невже ти ще й досі вважаєш,
Що я тобі зовсім чужий?
Скажи мені, люба, благаю,
Всю правдоньку щиро скажи!

У стумі^{х/}

Ти ласкала мене, цілувала,
Мов спивала із уст напій,
Обіймала мене і тримала
Свою руку в руці моїй.
Ти шептала тоді: "О мій любий!
Я твоя, я твоя, я твоя"...
Те, що мовили так твої губи,
Повторював спів солов'я.
Верби близько стояли в задумі,
Місяць срібну казку снував.
І ми певні були, що в цій стумі
Світ увесь для нас існував.

^{х/}Стума - сутні.

Чорнооке звірятко

Ой звірятко! Таке миле, любе...
Цілував би аж до забуття,
Аж докраю, до самої згуби,
Утопивши в розкошах життя.
Його очі, справді, як терночок,
Або краще - чорні світлячки,
Бровенята також, як шнурочок,
Або краще - хижі п'явочки...
І не можна їх із серця вирвати,
Тих очей і брів тих чарівних, -
Від них гину, падаю у прірву,
Бо... не можу я здобути їх!

Жінка - диво

Її уздрівши, я сказав:
"Не жінка це, а диво,
Казкова це якась краса, -
Така вона вродлива!"
Я бачив, як вона іде:
Хода непереможна,
А як бровою поведе,
То просто вмерти можна.
Щасливий той, кого вона
Всім серцем покохає, -
У мене ж доленька сумна:
Надії я не маю.

В альбом Н.Н.

Ваші очі - мінлива глибинь,
Вони міняться барвами дивно:
То як неба ясна голубинь,
То води глибочинь пореливна...
Ваші очі - мінлива глибинь.

До лица Вам ромен у косі,
Що яскравою зіркою сяє...
Чарівній Вашій вроді-красі
В світі рівної - вірте! - немає.
До лица Вам ромен у косі...

Щастя Ви ув очах несете,
Справжнє щастя, не мрію-облуду,
І кохаю я Вас через те
Та повік цих очей не забуду...
Щастя Ви ув очах несете...